

L 4
126
A

LANDBOUW ONTVANGEN
26 JAN. 1959
BIBLIOTHEEK
INSTITUUT

WELK DEEL ONTVING DE BOER VAN DE CONSUMENTENPRIJS
VAN AARDAPPELEN, BROOD, EIERN, MELK EN SUIKER
IN HET JAAR 1956/1957 ?

De boer krijgt in de vorm van de prijs voor zijn produkt een bepaald deel van de prijs, die de consument in de kleinhandel voor de voedingsmiddelen betaalt. Er zijn nl. verschillende personen bij betrokken om ervoor te zorgen dat een agrarisch produkt zowel wat betreft plaats, tijd en hoedanigheid in de staat komt, waarin het door de uiteindelijke verbruiker kan worden gekocht. Het ligt dan ook voor de hand dat behalve de boer al deze personen (het transport, de opslag, eventueel de verwerkende industrie, de groothandel en de kleinhandel) voor hun diensten moeten worden beloond. Vandaar dat de boer slechts een deel van de consumentenprijs ontvangt.

Het is echter geen wonder, dat hij zich weleens zal verbazen over de zijns inziens lage prijs van het agrarische produkt af-boerderij in vergelijking tot de hogere prijs van het eindprodukt in de kleinhandel. Hij zal zich dan afvragen wat zijn functie in het produktie- en distributieproces precies waard is en welke beloning (in de zin van deel van de kleinhandelsprijs) hij hiervoor ontvangt. Tot voor kort was hierover in ons land echter weinig bekend en kwam het niet verder dan een vragen.

Het Landbouwschap vond hierin aanleiding om het L.E.I. te verzoeken voor enkele voedingsmiddelen na te gaan, hoe groot het deel is dat de agrarische producent van de consumentenprijs dezer voedingsmiddelen in handen krijgt. (N.B. Wij zullen dit deel in het hiernavolgende steeds aanduiden met het woord "producentendeel".) Het L.E.I. heeft het onderzoek daarop voor vijf produkten, te weten aardappelen, brood, eieren, melk en suiker en voor drie achtereenvolgende produktiejaren (1953/54, 1954/55 en 1955/56) tegelijk verricht. De resultaten van dit onderzoek werden samengevat in Nota No. 119 van het Landbouw-Economisch Instituut ("Welk deel ontvangt de boer van de consu-

mentenprijs van aardappelen, brood, eieren, melk en suiker?").

In genoemde nota werd o.a. naar voren gebracht dat men aan de absolute uitkomsten van het onderzoek geen al te grote waarde mag toekennen, daar men om verschillende redenen niet steeds een nauwkeurig beeld van het producentendeel kan krijgen. Bij het onderhavige onderzoek zal men immers in eerste instantie de producentenprijzen en kleinhandelprijzen van het produkt uit de betrokken statistieken tegenover elkaar stellen. Doch daar de bedoelde prijzen lang niet altijd betrekking hebben op dezelfde kwaliteit van het produkt en men vaak niet de beschikking heeft over statistieken, waaraan wel de producenten- en consumentenprijzen van dezelfde kwaliteit produkt ten grondslag liggen, kan dit gemakkelijk aanleiding geven tot onnauwkeurigheden in de uitkomst.

Verder is er te denken aan het feit dat de hoeveelheid agrarisch produkt die door de boer wordt afgeleverd altijd groter is dan de hoeveelheid eindprodukt die de consument via de kleinhandel bereikt. Er vinden nu eenmaal steeds verliezen plaats tussen de boerderij en het moment, dat de consument het voedingsprodukt bij de detaillist koopt. Bij een juiste berekening van het producentendeel moet natuurlijk zo goed mogelijk met de verliezen die zich normaliter voordoen rekening worden gehouden. Er is echter weinig over dit punt bekend en het producentendeel zal noodgedwongen nogal eens moeten worden berekend zonder dat kwantitatief enige aandacht wordt geschonken aan de betrokken hoeveelheidsverliezen. Er schuilt dan om de genoemde reden ook een kleine onnauwkeurigheid in de uitkomst, waarvan de grootte niet nader kan worden bepaald.

Dit geldt eens te meer, indien het oorspronkelijke landbouwprodukt nog bijzondere bewerkingen moet ondergaan, voordat het in de staat van voedingsmiddel in handen van de consument komt (b.v. verwerking van tarwe tot brood). Er plegen dan bijprodukten te ontstaan. De berekeningswijze, die in dit geval moet worden gevolgd, staat echter

nog niet vast. De opbrengst der bijprodukten zal uiteraard zo goed mogelijk moeten worden verrekend (c.q. van de opbrengst van het hoofdprodukt in mindering worden gebracht). Daar het evenwel nog lang geen uitgemaakte zaak is, hoe dit moet worden gedaan - de beschikbare gegevens laten trouwens niet elke wijze van berekening toe -, leidt de vaststelling van het producentendeel in het geval dat het landbouwprodukt tot een voedingsprodukt wordt verwerkt onherroepelijk tot onzuiverheden in de uitkomst.

Ten slotte dient men als gegeven te aanvaarden, dat er tussen het moment van produktie en consumptie steeds een zekere tijd verloopt, zodat het eigenlijk niet geheel juist is de producenten- en consumentenprijs van hetzelfde ogenblik met elkaar te vergelijken. Afgezien nog van de vraag of de gegevens het mogelijk maken dat men bij de vergelijking van producenten- en consumentenprijs rekening houdt met het feit dat er tussen de produktie en consumptie altijd enige tijd verloopt, ontstaan er op dit punt nog andere moeilijkheden, nl. wanneer het tempo van aflevering door de producent niet overeenstemt met het tempo van aankoop door de consument.

Het bovenstaande samenvattend kunnen wij concluderen, dat het basis-materiaal dat nodig is om het producentendeel van bepaalde voedingsmiddelen op juiste wijze te berekenen in het algemeen van die aard is dat deze berekening wel kan worden uitgevoerd, doch dat de uitkomst om verschillende redenen niet op absolute juistheid aanspraak kan maken.

Ofschoon dit zonder restricties geldt indien het onderzoek voor 1 jaar wordt uitgevoerd, heeft het toch zin dit onderzoek van jaar op jaar te herhalen. Beziat men de uitkomsten nl. over een reeks van jaren, dan vallen de gesommeerde onnauwkeurigheden in zekere zin weg, terwijl men een duidelijk beeld krijgt opgeworpen over de ontwikkeling van het producentendeel in de loop van de tijd.

Vandaar dat in deze nota de grootte van het producentendeel van de vijf genoemde produkten wordt berekend voor het produktiejaar 1956/57

(bij eieren voor het kalenderjaar 1957). De uitkomsten van het onderzoek treffen wijaan in onderstaande tabel; de wijze van berekening waarop de genoemde resultaten zijn verkregen, stemt geheel overeen met de wijze van berekening, die uitvoerig is weergegeven in de bijlage van Nota No. 119 van het L.E.I.

PRODUKTIEJAAR 1956/57

Produkt	Eenheid	Consumentenprijs	Productenprijs	Distributiemarge x)	Producentendeel
Aardappelen	100 kg	f. 20,25	f. 9,09	f. 11,16	45%
Blank waterbrood	800 gr	f. 0,43	f. 0,26	f. 0,17	38%
Bruinbrood	800 gr	f. 0,39	f. 0,26	f. 0,13	39%
Eieren	1 kg	f. 2,57	f. 1,99	f. 0,58	77%
Melk xx)	100 kg	f. 38,59	f. 24,71	f. 13,88	64%
Suiker	100 kg	f. 84,58	f. 35,47	f. 25,73	40%

x) De distributiemarge is steeds het verschil tussen de consumentenprijs en de producentenprijs; alleen bij suiker is zij het verschil tussen consumentenprijs en producentenprijs verminderd met de accijns en omzetbelasting. (N.B. Beide laatste bedroegen in het jaar 1956/57 samen gemiddeld f. 23,38 per 100 kg.)

xx) Melk hier op te vatten als alle aan fabrieken afgeleverde melk die in het betrokken jaar tot consumptiemelk, boter, kaas en melkprodukten werd verwerkt, incl. de tot boerenkaas verwerkte melk en de door vergunninghouders in consumptie gebrachte volle melk. (Bij de berekening van het producentendeel is de overheidssubsidie op consumptiemelk niet geëlimineerd.)

De hierboven staande resultaten geven geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen. In vergelijking tot de voorgaande jaren vertonen zij geen grote afwijkingen. In de hiernavolgende figuur is dit grafisch uitgebeeld.

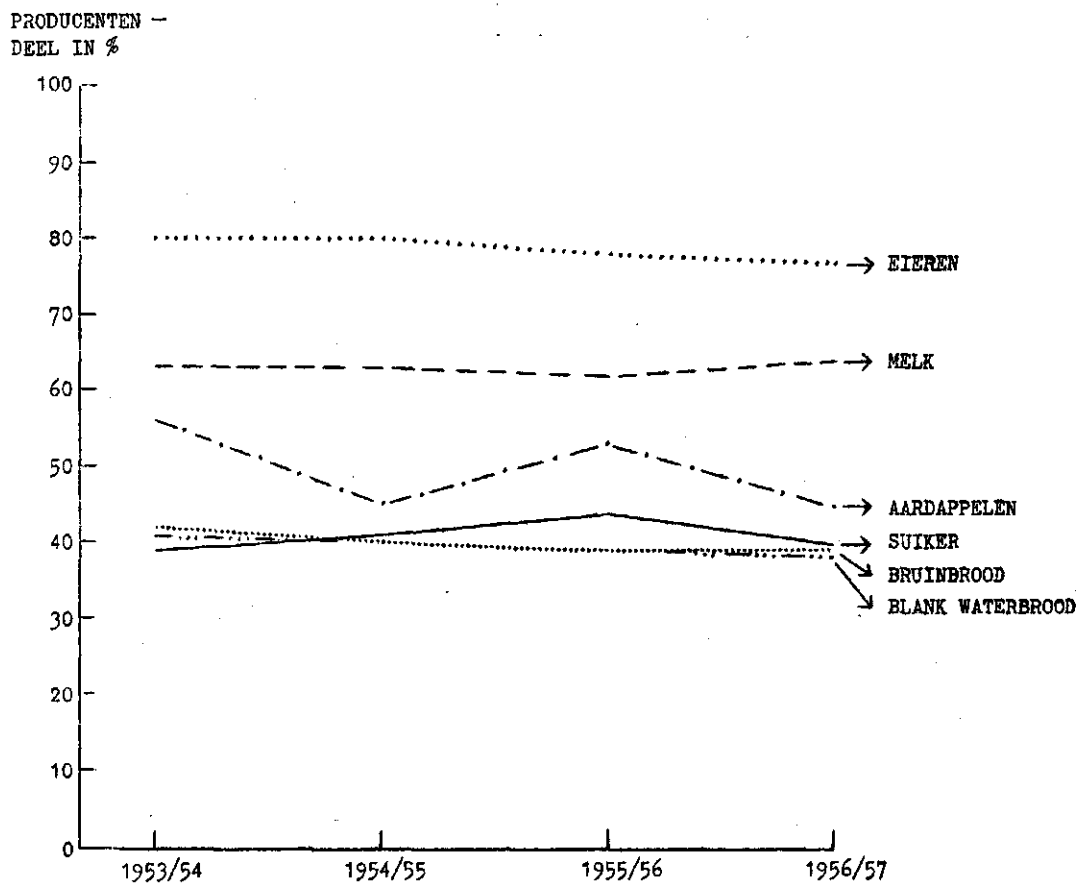


FIG. 1. HET VERLOOP VAN HET PRODUCENTENDEEL VAN ENKELE VOEDINGSMIDDELEN OVER VIER JAREN (1953/54 - 1956/57)

De lijnen in bovenstaande grafiek zijn gebaseerd op de volgende gegevens.

	Producentendeel			
	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57
Aardappelen	56%	45%	53%	45%
Blank waterbrood	41%	40%	39%	38%
Bruinbrood	42%	40%	39%	39%
Eieren	80%	80%	78%	77%
Melk	63%	63%	62%	64%
Suiker	39%	41%	44%	40%

Deze cijfers staven de reeds vermelde conclusie. Over vier jaren gezien is het producentendeel van de betrokken produkten ieder jaar vrijwel even groot. Enigszins merkwaardig is het verloop van het producentendeel van aardappelen. In de twee oogstjaren 1953/54 en 1955/56 bedroeg dit resp. 56 en 53%, in de beide jaren 1954/55 en 1956/57 echter 45%. Het is moeilijk de ware oorzaak van dit typisch fluctuerende verloop op te sporen. Het kan b.v. een gevolg zijn van het feit, dat de gewichtsverliezen tussen producent en consument buiten beschouwing zijn gelaten. Bovendien zijn de producentenprijzen bij de bepaling van het jaarlijkse gemiddelde niet gewogen met de afgeleverde hoeveelheden.

Het onderzoek naar het producentendeel van de consumentengulden die aan het kopen van voedingsmiddelen wordt besteed, is in ons land niet zo oud. Het wordt reeds veel langer en op een veel uitgebreidere schaal verricht in de Verenigde Staten van Amerika. Daarom dunkt het ons interessant om de resultaten voor Nederland voor de jaren 1953/54 t/m 1956/57 te vergelijken met die voor de Verenigde Staten voor de jaren 1954 t/m 1957. De cijfers voor de Verenigde Staten werden ontleend aan de Amerikaanse bron "The Marketing and Transportation Situation".

In onderstaande tabel treffen wij de cijfers aan voor beide landen. Ze zijn bovendien verwerkt in een grafische voorstelling op bijgaande bladzijde.

PRODUCENTENDEEL VAN OVEREENKOMSTIGE PRODUKTEN
IN NEDERLAND EN DE VERENIGDE STATEN

	Nederland				Verenigde Staten			
	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1954	1955	1956	1957
Aardappelen	56%	45%	53%	45%	34%	34%	39%	28%
Witbrood	41%	40%	39%	38%	16%	15%	15%	14%
Bruinbrood	42%	40%	39%	39%	-	-	-	-
Eieren x)	80%	80%	78%	77%	67%	69%	69%	67%
Melk en zuivel- produkten xx)	63%	63%	62%	64%	47%	46%	47%	46%
Consumptiemelk	-	-	-	-	46%	45%	45%	45%
Suiker	39%	41%	44%	40%	45%	44%	46%	36%

x) Voor Nederland gelden de cijfers bij eieren voor de kalenderjaren 1954, 1955, 1956 en 1957.

xx) Bij Nederland hebben de cijfers betrekking op alle melk, verwerkt tot consumptiemelk en zuivelprodukten; het producentendeel voor de afzonderlijke produkten is niet bekend. Voor de Verenigde Staten vormen de cijfers een gemiddelde tussen het producentendeel voor consumptiemelk, boter, kaas (American processed cheese) en gecondenseerde melk zonder suiker; het producentendeel is voor de genoemde produkten ook afzonderlijk bekend.

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het producentendeel in de meeste gevallen in Nederland hoger was dan in de Verenigde Staten. Men mag hieruit niet de conclusie trekken, dat het distributie-apparaat in ons land efficiënter is dan het Amerikaanse. Het producentendeel is in de Verenigde Staten waarschijnlijk vooral lager doordat de produkten over grotere afstanden moeten worden getransporteerd, door hogere prijzen van de verschillende elementen der distributie-

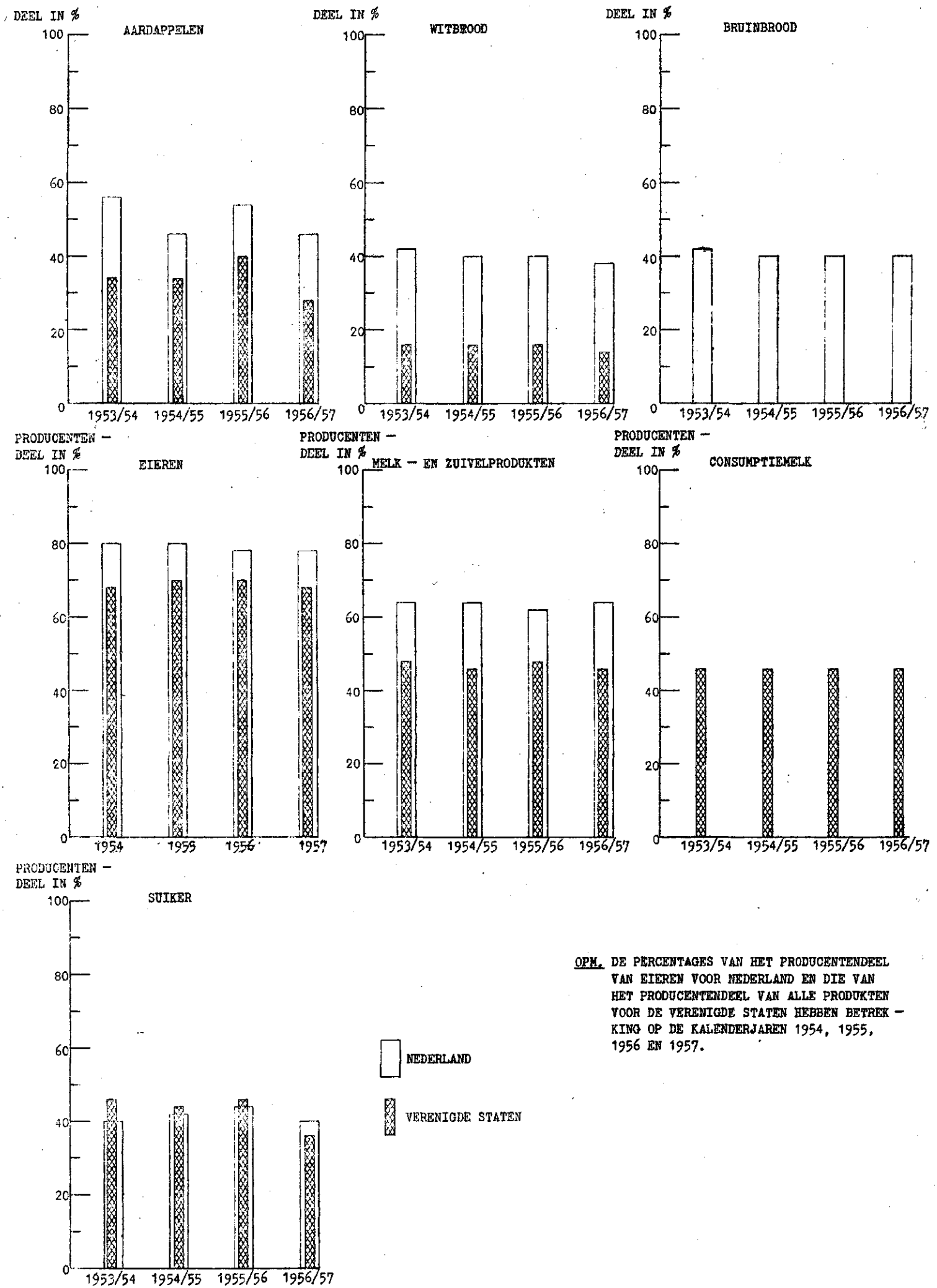


FIG. 2. HET PRODUCENTENDEEL VAN OVEREENKOMSTIGE PRODUCTEN IN NEDERLAND EN DE VERENIGDE STATEN.

kosten en doordat de distributiemarge een groter aantal diensten omvat en de totale distributiekosten ook uit dien hoofde hoger zijn dan in ons land.

Conclusie:

In deze nota worden de uitkomsten weergegeven van een onderzoek naar de grootte van het deel, dat de agrarische producent in het jaar 1956/57 in handen kreeg van de consumentenprijs van een aantal voedingsmiddelen. Vanwege de basisgegevens waarvan bij het onderzoek moest worden uitgegaan, kan aan de verkregen uitkomsten geen absolute nauwkeurigheid worden toegekend. Het producentendeel heeft als een op zichzelf staand gegeven slechts een beperkte betekenis. Vergelijkt men de uitkomsten evenwel over een reeks van jaren, dan vallen de onnauwkeurigheden in zekere zin weg. Hieraan is het toe te schrijven, dat dit onderzoek voor 1956/57 is verricht.

Samengesteld op de afdeling Algemeen Economisch Onderzoek door
G. Greidanus, ec.drs.

's-Gravenhage, januari 1959.